

Vallei van de Bovenschelde

Zwijnaarde, 21 km

Situering

Aan beide kanten van de Schelde ten zuiden van Gent bevindt zich een uitgestrekt meersengebied van 2000 ha, voor het overgrote deel beschermd landschap op het grondgebied van Gent (Zwijnaarde), De Pinte (Zevergem), Nazareth (Eke), Gavere (Semmerzake, Vurste), Merelbeke (Melsen, Schelderode, Merelbeke).

Kaart NGI 22/5-6

Landschap

Weiden, hooilanden, populierenbossen, pioniersbossen, knotwilgenrijen en allerhande water: de stroom, vijvers, moerassen, poelen en plassen.

Interessant in elk seizoen. In de lente (mei) voor de weelderige pracht van de voorjaarsbloeiers; in de winter (februari) voor de ondergelopen lage gronden waar trekkende watervogels pleisteren; in de zomer voor de vele groenschakeringen en de terrasjes, maar dan is het wel opletten voor de horden wielertoeristen op de dijk. En in de herfst voor de mijmerende zielen, voor de complete rust, geaccentueerd door sluipende mistbanken (die hier zeer regelmatig voorkomen door het hoge vochtgehalte van de vallei).

Wegen

Drietienden onverharde en halfverharde wegen.

Start

Zwijnaarde dorpsplein. Per auto als volgt te bereiken vanaf het klaverblad E40/E17.

Neem de E17 richting Kortrijk, dan de afrit nr. 8 Zevergem - De Pinte. In de afrit het linkse vak kiezen. Op de N60 Gent-Oudenaarde linksaf richting Gent. Aan de derde lichten rechtsaf, de Hutsepotsstraat. Steeds rechtdoor, na enkele verkeersdrempels kom je in de Dorpsstraat en op het dorpsplein.

Met het openbaar vervoer spoor je tot Gent-St.-Pieters, dan bus 71. Het plein met de kiosk kun je niet missen. Ofwel bus 5, maar deze stopt aan de andere kant van de Dorpsstraat.

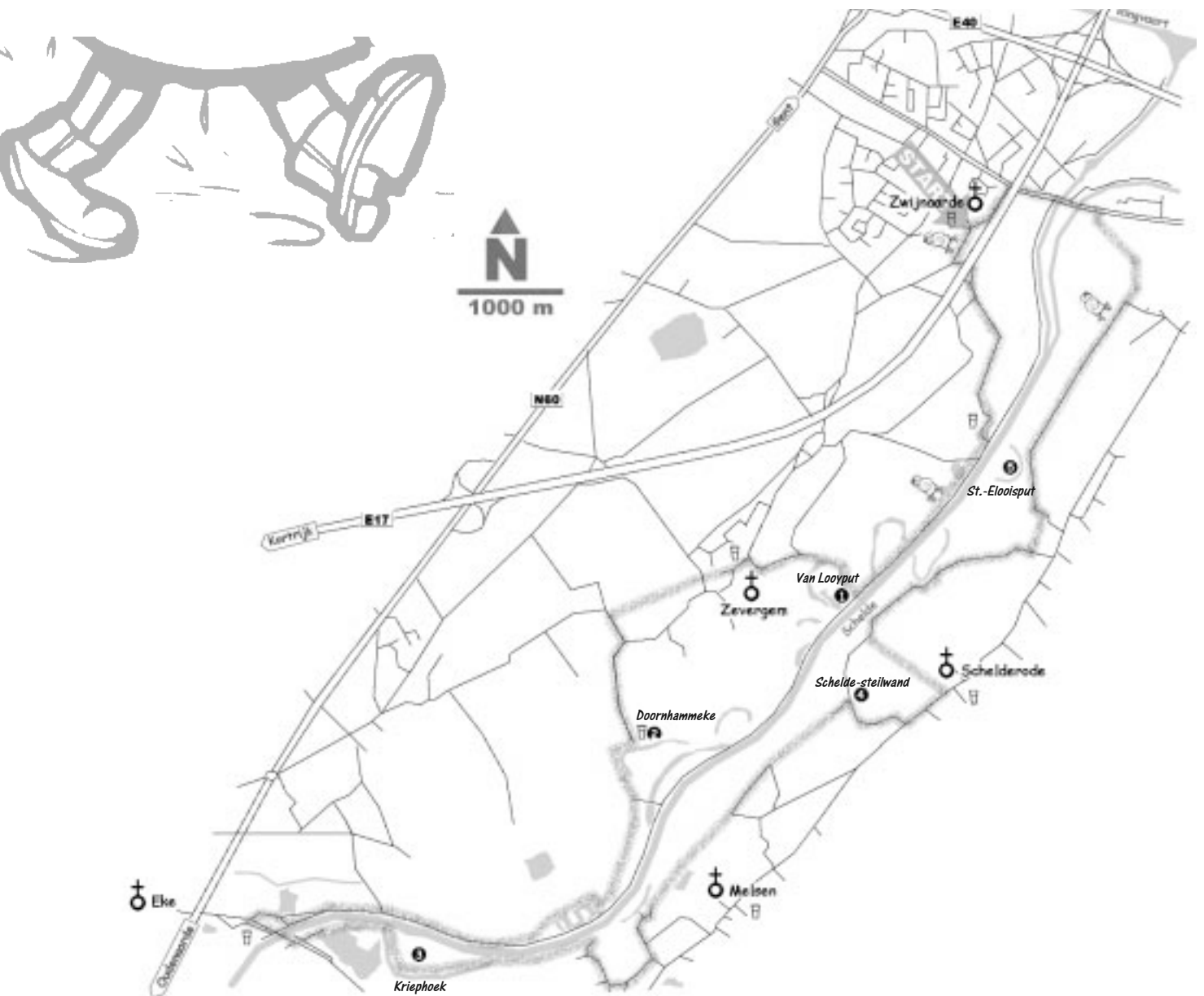
Tochtbeschrijving

0 km - Zwijnaarde dorp

Het vertrekpunt is het dorpsplein, het oude centrum uit de tijd dat Zwijnaarde nog niet met Gent vergroeid was. Er is ruime parkeergelegenheid in de straat naast de autosnelweg. Er zijn cafés en een mooie kiosk die in 1999 gerestaureerd werd.

Je vertrekt in zuidelijke richting langs de Zandvoordestraat, na tweehonderd vijftig meter sla je links af onder de autosnelweg E17. Na het voetbalveld neem je links de Zwartekobbestraat, zo beland je in het meersengebied. De eerste oude hoeve op je rechterkant is Het Hof van Nonkel Pat.

Hof van Nonkel Pat

Pat is een hier algemeen bekend volksfiguur. Aan zijn hoeve zie je enkele originele kunstwerken van oud ijzer. Aan je linkerkant staan antieke tractoren en verderop kun je in de weiden rechts zijn lievelingen zien: ezels. Met deze schattige dieren heeft hij al veel prijzen gewonnen. Op lokale kermissen doet hij ook tochtjes voor kinderen met zijn ezelkar.

Dit met populieren afgeboorde kronkelstraatje, waar in het voorjaar de meidoorn bloeit, leidt je naar de Schelde.

2 km - Herberg De Meersbloem

De visvijver is een stukje oude Schelde. Het café is ontstaan toen er hier nog een veerpont was, die rond 1980 opgedoekt werd. Het is een ontmoetingsplaats voor wielertoeristen, vissers, wandelaars en de lokale bevolking. Er is een terras en in de winter brandt de stoof.

Sla rechts af langs de Scheldedijk. Je passeert op je rechterkant een aardeweg maar volgt verder de dijk over ruim een kilometer. Je ziet verschillende waterplassen. De hoekige vijvers zijn oude kleiputten, de gebogen vormen zijn oude Scheldebochten.

Vijvers: kleiputten en Scheldebochten

De bodem van de Scheldevallei is rijk aan klei. Gedurende een paar honderd jaar en op sommige plaatsen tot het midden van vorige eeuw bestond in de streek een kleinschalige baksteenindustrie. De klei werd gewoon van het oppervlak afgegraven. Deze putten hebben zich later gevuld met water. De meanders van de vroegere Schelde zijn afgesneden bij de rechtekking eind 19de eeuw. Ze zijn rijk aan vis. Sommige werden visvijvers, andere beschermde natuurgebiedjes. Na 1960 werd de stroom nog uitgediept en verbreed.

De Van Looyput langs de Blijpoelstraat.

- ① Neem het asfaltweggetje rechts, de Blijpoelstraat. Je wandelt langs de Van Looyput.
Het is een hoefijzervormige oude Scheldebocht, in de zomer overdekt met gele plomp. In het moerasbosje aan de andere kant nestelen futen, meerkoeten en waterhoentjes.

Aan het volgende kruispuntje vind je een omwalde hoeve. Volg verder de Blijpoelstraat.

Rechts zie je een kleinschalig waterzuiveringsstation. Kiezels, riet en een pompinstallatie volstaan om het afvalwater van Zevergem uit de beek te verwijderen.

Op het T-kruispunt sla je links af en je komt in het dorp.

4,3 km - Zevergem dorp

Op je rechterkant tussen het groen verscholen staat de statige oude pastorie. Naast de Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk vind je het Boldershof: het café van voor en na de mis, van de plaatselijke jeugd en de voetbalclub. En slagerij Joël en Sofie. De kleine huisjes in het dorp zijn meer dan tweehonderd jaar oud. Zevergem telt 1600 inwoners en maakt deel uit van De Pinte. Vroeger was het een echt landbouwdorp. Nu gaat een groot deel van de mensen uit werken in Gent.

De kerk van Zevergem gezien vanaf Doornhammeke. (Foto Erik Sergeys, Sint-Pieters-Woluwe)

Om de tocht verder te zetten neem je het smalle straatje rechtover de kerk: het Kerkdreefken. Op het eind van het straatje steek je de weg over aan de Sint-Jozefskapel.

Deze goed onderhouden kapel onder een sierlijke treurwilg is nog steeds een bidplaats.

Je gaat rechtuit de Weldendreef in. Aan je rechterkant ligt het bos van het kasteel van Welden. Aan het andere eind van deze prachtige dreef sla je links af op de Kriekestraat, na een goeie tweehonderd meter rechtsaf aan de wegwijzer naar het Doornhammeke (straatnaam: Pont Zuid).

Langs deze weg heb je een ruim zicht op het meersenlandschap: weiden, knotwilgenrijen, populierenbossen.

Je komt weer aan een oude Scheldebocht: Doornhammeke.

Deze meander is nog ouder dan de rechte trekking rond 1890. Ze is waarschijnlijk samen met de nabij gelegen Bomput op een natuurlijke manier ontstaan, doordat de rivier soms van loop veranderde na grote overstromingen.

6 km - Doornhammeke

2

De herberg met dezelfde naam - pleisterplaats voor bolders, kaarters en wandelaars - heeft mogelijk het mooiste terras van Vlaanderen. Onder een enorme notelaar, aan de oever van een met waterlelies bedekte plas, met uitzicht op de meersen. Plus kippen, eenden, konijnen en rust.

Sla rechts af en volg aanvankelijk de oever.

Het asfaltweggetje aan je linkerkant leidt naar de dijk, maar voor het beste uitzicht ga je gewoon rechtdoor. De onverharde kiezelweg wordt geleidelijk aan een smalle modderige weg.

Rechts ligt de uitgestrekte Oudmeers, links vind je in de winter ondergelopen veldjes met een interessante moerasvegetatie.

Bijna op het einde van deze weg neem je een andere aardeweg onder een scherpe hoek aan je rechterkant (je kunt ook de dijk nemen maar daar moet je straks nog een eind langs). Achter de verhoogde berm aan je linkerkant ligt de Caravanput, een vroegere viskweekvijver. In de winter zijn er steeds kuifeenden te vinden.

Je neemt niet de landweg rechts maar gaat gewoon rechtdoor tot je na een tijdje aan de Scheldedijk komt via een trap.

Moerasvegetatie in ondergelopen weiljes

Nu sla je rechts af en volgt het jaagpad over anderhalve kilometer.

Je komt aan een paar bedrijfsgebouwen. Aan de 'bloemmolens' zie je de brug voor je en je slaat recht af om op de brug te komen.

Rechts zie je de restanten van een steenbakkerij.

Aan de voet van de brug vind je een heel oud volkscafeetje: 't Sluis.

10 km - Eke brug

Je bent halfweg. De tocht gaat nu verder langs de rechteroever van de Schelde.

Je gaat de brug over. Aan je rechterkant vind je een trap. Van hier heb je een mooi zicht op de meersen van Semmerzake.

Je vervolgt nu de tocht stroomafwaarts, dus met het water aan je linkerkant.

Na tweehonderd vijftig meter vind je een privé-pad. Dit neem je niet, maar wel het volgende pad ter hoogte van een soort parking op aarde.

3 Het graspad loopt langs een oude Scheldebocht: Kriephoek.

Dit is een natuurreservaatje beheerd door Waters en Bossen met spontaan berken-wilgenbos en ruigtekruiden.

Het pad maakt een wijde boog; je komt dan opnieuw op de Scheldedijk. Stap verder met de stroom aan je linkerkant.

Na nog zevenhonderd vijftig meter langs de dijk neem je het straatje rechts: Ten Stroom. De huizen hier horen bij de gemeente Vurste.

Neem dan de eerste straat links (Peperstraat) en ga aan het driehoekig kruispuntje rechtdoor, de Oude Gaverweg. Je bent nu in de gemeente Melsen.

13 km - Oude molen van Melsen

Op het T-kruispunt aangekomen zie je een paar honderd meter voor je een spooktoren.

Het is de wel erg hoge stenen romp van een vroegere windmolen. Bemerkt ook de bunker uit de Tweede Wereldoorlog, een van de vele die in een grote cirkel rond Gent ingeplant zijn.

Je slaat links af, de straat heet Scheldekaai.

De straat rechts Stenenmolen neem je niet tenzij je de molenruïne van dichtbij wilt bekijken. Dus je gaat gewoon rechtdoor. Op je rechterkant een sympathiek kapelletje, wat verder de versterkte muur van een eeuwenoude hoeve.

De weg maakt een bocht, het eerste straatje links loopt dood. Aan de volgende bocht ga je ook niet links maar je neemt de aardeweg min of meer rechtdoor. Deze soms erg modderige weg loodst je door een onverwacht dicht bebost gebied.

Aan een zijstraat wordt het een halfverharde weg. Je gaat gewoon rechtdoor (Meersstraat). Aan de volgende zijweg steeds rechtdoor. Je treft hier afwisselend bos en meersen. Aan je rechterhand vloeit de Melsenbeek.

De Meersstraat eindigt op een T-kruispunt met de straat Langeweide.

In de volksmond heet deze plek De Maandaghoek omdat de boeren daags na hun zondagsrust langs hier terug het veld intrekken.

15 km - Maandaghoek, Schelde-steilwand

4

Opvallend is de steile helling langs deze kant van de stroom.

Schelde-steilwand

Hier vind je de uitlopers van de Vlaamse Ardennen, waar de Schelde zich omheen slingert. Hoewel het achterland slechts lichtgolvend is, is de oostoever van de Schelde door de natuur extra opgehoogd.

Tijdens de Saliiaan IJstijd lag de Schelde lager dan tegenwoordig omdat de stroomsnelheid hoger was, dus meer erosie. Toen werd de vallei reeds flink uitgediept.

Tussen 175 000 en 105 000 jaar geleden was het klimaat zachter. De stroomsnelheid verminderde en de Schelde kwam minder diep te liggen (slibafzettingen in plaats van erosie). Ze werd een 'vlechtende rivier' die zich steeds verlegde waardoor de vallei breder en platter werd, maar deze verbreding was uiteraard enkel mogelijk langs de westkant omdat zich daar geen heuvels bevinden. Daarom is de vallei-rand langs de westkant veel wijder en dus niet echt zichtbaar van hier.

Toen deed de kleine Weichsel IJstijd zijn intrede (die duurde tot 13 000 jaar geleden). Op het land was er heel weinig begroeiing en er was bijgevolg veel wind-erosie. Er werd veel stof en zand meegenomen door de sterkste winden die destijds ook van uit het westen bliezen. Maar de vallei van de Schelde was breed genoeg om de wind wat af te remmen, voldoende om hem een deel van het meegevoerde zand en leemstof te laten verliezen bij het opbotsen tegen de oostelijke heuvels. Zo ontstond de steile ophoging, de zogenaamde Schelde-steilwand.

Van hieraf heb je mogelijkheid tot inkorten.

Inkorting via de meersen, zonder Schelderode dorp

Je gaat verder door de meersen en maakt de tocht 1,5 km korter.

Je slaat links af en blijft deze weg volgen. Je komt aan een mooi gerestaureerd hoevetje. Hier heb je de Scheldeweg waar de stappers van de volledige tocht zouden uitkomen.

Voor het vervolg van de tocht zie verder bij km 17: gerestaureerd hoevetje.

Voor de volledige tocht via Schelderode dorp, sla je rechts af, zo klim je langs een kasseiweg uit de vallei en komt in het dorp Schelderode. Op de drukke Gaversesteenweg sla je links af.

Na een paar honderd meter langs de steenweg moet je even goed opletten.

Straks heb je de Scheldeweg nodig om terug af te dalen in de vallei. Dit pad is echter heel onopvallend en het best te vinden als je van deze kant komt. Als je bijna aan de kerk bent, op je linkerkant, naast een graspleintje en aan de rode bakstenen muur van een elektriciteitscabine, recht over een kleine parking met een bord van een antiekzaak, begint de Scheldeweg: een met dolomiet verhard paadje. Onthoud dit voor straks.

Dorpsgezicht

De oude pastorie, het kerkje, het kerkhof van Schelderode en het er achter gelegen kasteel Ten Dale met poortjes en bijgebouwen vormen een schilderachtig geheel.

Ga je langs de steenweg de kerk voorbij, dan kom je aan het hoekcafé CASINO-bij Piens.

Het smaakvolle interieur is eigentijds dan het oude naambord laat vermoeden. Het wijst er op dat dit café reeds een lange geschiedenis achter de rug heeft. Bovendien is het er zeer goedkoop.

Om de tocht verder te zetten moet je even op je stappen terugkeren en dan de hiervoor genoemde Scheldeweg (nu rechtsaf) inslaan naar de meersen beneden de steilwand.

Het pad wordt breder en je komt aan Langeweide. Sla rechts af en je komt aan een mooi gerestaureerd hoevetje.

17 km - Gerestaureerd hoevetje

Op zich niets bijzonders maar een oriëntatiepunt op deze tocht.

Volg de weg. Een eindje verder heb je op je linkerkant een moerassige oude kleiput die beheerd wordt door Natuurpunt vzw.

Je kunt er infolders vinden in het bakje dat aan een hek bevestigd is.

Natuurpunt vzw is dé nieuwe vereniging die opkomt voor de natuur in Vlaanderen. Ontstaan uit de fusie tussen Natuurreservaten vzw en De Wielewaal vzw is Natuurpunt met 47.000 aangesloten gezinnen, duizenden vrijwillige medewerkers en met bijna 11 000 hectare natuurgebied in beheer, meteen ook de belangrijkste vereniging voor natuurbehoud en landschapszorg in Vlaanderen.

Nog wat verder kom je aan een afgesneden Scheldebocht: Schelderodeput.

Ruim één km na het hoevetje heb je een bruggetje over de Melsenbeek. Sla direct na het bruggetje links af.

Aan het volgende bruggetje kom je aan Brandegemsham. Sla hier links af over de beek.

Brandegemsham is de weg die leidde naar het vroegere veer (herinner je herberg de Meersbloem aan de overkant).

Je komt nu aan een oude Scheldemeander, de St.-Elooisput, die een moerasbos omsluit.

De natuur gaat er zijn gang. Op de omgevallen bomen rusten de watervogels.

18 km - Sint-Elooisput

5

Dit is een merkwaardige plek: tussen twee hoeven staat een grote kapel, de Sint-Elooiskapel.

Sint-Elooiskapel

Sint-Elooi, patroonheilige van de metaalbewerkers en dus ook van de hoefsmeden en via-via patroonheilige van de Vlaamse paardenkwekers wordt hier nog steeds vereerd met een paardenwijding tijdens het eerste weekend van juli.

Reeds in de dertiende eeuw stond er een kapel. Enkele stenen ornamenten van de duistere Middeleeuwen zijn ingewerkt in het huidige bouwwerk. De grondvesten zijn veertiende-eeuws. Tijdens de Franse Revolutie werd de kapel gebruikt als magazijn. In 1911 was het nog slechts een ruïne, maar ze is toen door pastoor De Herdt in haar oorspronkelijke staat hersteld. De laatste restauratie dateert van 1992. Binnenin is een prachtig houten gewelf.

De oorspronkelijke weg draait af naar de Schelde, je neemt de goed onderhouden wandelweg genaamd Oude Pontweg.

Op het gedeelte van Merelbeke, in de vallei, zijn de veldwegen speciaal heraangelegd voor wandelaars, ideaal voor gezinnen met kinderwagens en joggers (het is tevens een fitheidsparcours). Een voorbeeld dat andere gemeenten wel eens mogen navolgen i.p.v. paden op te doeken en te verkavelen.

Wat verder zie je aan je linkerkant, op hoge poten staand, de controlekamer van de stuw van Merelbeke.

Daar wordt de Schelde gesplitst in een bevaarbaar en een onbevaarbaar gedeelte. Dit laatste dient om zeer hoge waterstanden te kunnen opvangen.

Als je de brug van Zwijnaarde begint te naderen volg je het pad in een bocht naar links. Tussen grazige paarden- en koeienweiden maakt het pad een hoek naar rechts en zo kom je aan de voet van de brug.

20,1 km - Zwijnaarde brug

Langs de drukke weg - een goede overgang tussen de rust van de meersen en de komende duik in het verkeer - ga je de brug over.

Eerst over de onbevaarbare Schelde, dan over het bevaarbare deel dat verbinding maakt met de Ringvaart rond Gent. Links beneden zie je Het Kasteel van Zwijnaarde, een deftig restaurant.

Direct na de brug kom je onder de autosnelweg. Dan sla je links af, je passeert de oprit naar het kasteelrestaurant en komt zo aan het einde van de tocht, terug op het Zwijnaardse dorpsplein.

21 km - Zwijnaarde dorp

Tochtbeschrijving Erik Sergeys, Gent, Zevergem en Sint-Pieters-Woluwe

Foto's Roland Vansteelandt, Sint-Eloois-Winkel

Januari 2002

